

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอน
ที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

The Development Model of Internal Supervision
for Teaching to promote Desirable Characteristics and
Skills in the 21st Century under Pathumthani Primary
Educational Service Area office 1

อินทิรา ทิรัญสาย¹

ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล²

จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ตอนคือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้วยการศึกษเอกสารและสัมภาษณ์ผู้บริหารและหัวหน้างาน จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้วยการศึกษเอกสาร จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน และสอบถามผู้บริหาร และครู จำนวน 85 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์องค์ประกอบ 3) ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ ด้วยการสอบถามผู้บริหาร และครู จำนวน 85 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ผลการวิจัยพบว่า

1 นิสิตหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail : intira99@hotmail.com

2 อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail : ptheeraphab@gmail.com

3 อาจารย์ ดร. วิทยาลัยวิจัยนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
E-mail : jaruwanpr@gmail.com

1. สภาพปัจจุบันในการนิเทศภายในสถานศึกษาส่วนใหญ่เน้น ดำเนินงานยังไม่เป็นระบบ และชัดเจน ประเด็นการนิเทศ ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) การจัดการเรียนการสอน 3) งานและโครงการในฝ่ายต่าง ๆ บุคลากรหลักในการนิเทศ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการการนิเทศ ปัญหาในการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ การดำเนินงานนิเทศส่วนใหญ่ไม่เป็นระบบ และขาดความต่อเนื่อง และความต้องการการนิเทศภายใน คือ รูปแบบการนิเทศภายในที่เป็นระบบชัดเจน และต้องการจัดตั้งศูนย์บริการทางวิชาการ รวมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติงาน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 5) การถอดบทเรียนโดยรูปแบบดังกล่าว สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 61.68 และ 3. รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่สร้างขึ้น มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายในสถานศึกษา, ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this research was to develop an internal supervision model for teaching to promote desirable characteristics and skills in 21st century under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1. The methodology was comprised of three parts, which included the following: 1) to study the current situation, problems and need for supervision in schools by studying the documents and interviewing with 20 principals and head of teachers; 2) to create an internal supervision model by studying the documents and providing the focus groups discussion with 21 qualified people and query about the internal supervision model with 85 principals and teachers and bring the data to synthesize the contents and factor analysis; 3) to evaluate the feasibility of the model by querying with 85 principals and teachers and bring the data to synthesize the mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and t-test for one sample group. The results are indicated as follows:

1. the current situation regarding internal supervision in school was not systematic and clear. The main issues for supervision were identified as follow: 1) the atmosphere and environment 2) teaching and learning 3) tasks and projects for departments. The majority personnel for internal supervision was the principals and board of supervision. The problems on the internal school supervision was not systematic and in a discontinuous condition. The needs for internal school supervision were the clear systematic model of internal school supervision and established the academic service center; including a

workshop and academic exchange.

2. the internal supervision model had 5 components as follows: 1) awareness 2) planning 3) action 4) assessment and 5) lessons learned. The model can explain the variance at 61.68%. and 3) The internal school supervision model was created which had a high level of feasibility and higher than the criteria with a statistically significant level of .05.

Keywords: the development model, the internal Supervision, the skills in the 21st century

บทนำ

ผลการจัดการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน 5 กลุ่มสาระวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย อังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นคุณภาพการศึกษาระดับประเทศ ปีการศึกษา 2556-2558 (3 ปีซ้อน) ได้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ยกเว้นสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2557 ได้คะแนนเฉลี่ย 50.60 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2558) ส่วนคุณภาพผู้เรียนระดับนานาชาติ เช่น การประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) การทดสอบด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (TIMSS) และการประเมินขององค์กรระหว่างประเทศ (IMD) เรื่อง สมรรถนะด้านการศึกษาโดยประเมินทักษะการคิดและการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น พบว่า ประเทศไทยได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยทั้งสิ้น และถูกจัดอยู่ในอันดับท้าย ๆ เสมอ (วิทยากร เชียงกูล, 2559) นอกจากนี้ การเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และประชาคมอาเซียนยิ่งทำให้มีการแข่งขันสูง ทั้งทางด้านสังคม การศึกษา เศรษฐกิจและการเมือง ผู้เรียนจะต้องมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะหรือความสามารถในทักษะพื้นฐาน (3R) ได้แก่ การอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ และ 8Cs ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย การประสานความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ การสื่อสาร รู้เท่าทันสื่อและข้อมูล การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ และมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม รวมทั้งมีค่านิยมพื้นฐานของคนไทย 12 ประการ (พูนภักตรา พูลผล, 2557; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553; สำนักวิชาการและมาตรฐาน. 2558)

การที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 นั้น ครูผู้สอนก็ต้องมีเทคนิคการสอนที่ดี เข้าใจหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ และที่สำคัญในสถานศึกษาก็จะต้องมีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูที่จะส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ที่ดี ดังคำกล่าวที่ว่า “การนิเทศที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่การเรียนการสอนที่ดี” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 103 โรงเรียน ถือว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการนิเทศภายในยังไม่มี ความเป็นระบบ และความชัดเจนเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ภายในสถานศึกษาเพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะ ที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1 ในครั้งนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายทั่วไป เพื่อ พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อ การสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยมีความมุ่งหมาย เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอน ที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายใน สถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ การนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริม

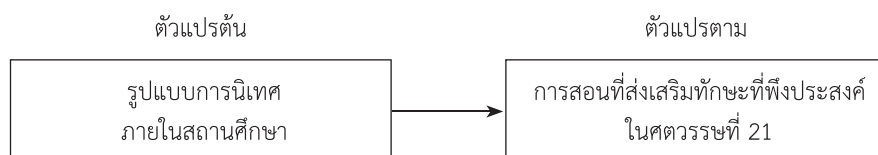
ทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้สถานศึกษา มีรูปแบบของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ใน ศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน อย่างมีระบบ มีขั้นตอน และแนวทางในการปฏิบัติงานนิเทศ เพื่อยกระดับ คุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษาให้สูงขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน สถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี “PIDRE” ของสจ๊วต อุทราพันธ์ (2530), วงจรเดมมิง (Demming Cycle) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550), “Harris’ POLCA” (เกจกนก เอื้อวงศ์, 2555) และผลงานวิจัยการประเมินโครงการยกระดับ คุณภาพครูทั้งระบบ : กิจกรรมการพัฒนา นิเทศ แนวใหม่ของมาเรียม นิลพันธุ์และคณะ (2553) ซึ่งสามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงความ สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการนิเทศภายในสถานศึกษา แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Pattern) ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน แสดงความคิดเห็น ถึงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา ได้ค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.57-1.00 แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน หัวหน้าวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา แล้วนำมาสร้างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ หรือ 5 ด้าน และ 64 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านการสร้าง ความตระหนัก (Awareness) มี 12 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการวางแผน (Planning) มี 14 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการปฏิบัติงาน (Action) มี 15 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Assessment)

มี 13 ตัวบ่งชี้ และ 5) ด้านการถอดบทเรียน (Lessons Learned) มี 10 ตัวบ่งชี้ แล้วนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน แสดงความคิดเห็นถึงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) และความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.53-1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำเข้าร่วมในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 2 ครั้ง ใน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการ จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ได้แก่ รองผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอน จำนวน 11 คน หลังสิ้นสุดการสนทนากลุ่มแล้ว ได้วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผล รวมทั้งวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของแบบสอบถามผู้บริหารและครู โดยใช้รูปแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

ตอนที่ 3 ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาไป Try out กับกลุ่มทดลองที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นภายในทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha) = 0.99 แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาดังกล่าว ก่อนนำไปประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 85 คน

หลังจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ระดับความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความเป็นไปได้ ของรูปแบบด้วยการทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว

สรุปผลการวิจัย

1. การนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน การดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เป็นระบบ และชัดเจน บุคลากรหลักในการนิเทศส่วนใหญ่ คือ ผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดใหญ่จะอยู่ในรูปคณะกรรมการการนิเทศ ผู้นิเทศและครูส่วนใหญ่มีความรู้และเข้าใจเรื่องการนิเทศปานกลาง ส่วนการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และเว็บไซต์ต่าง ๆ น้อย การนิเทศจากภายนอกมีปานกลาง ส่วนใหญ่เน้นการประชุม อบรมฯ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญ เช่น การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ทักษะชีวิต การใช้เทคโนโลยี การค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต กิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพื้นฐาน 12 ประการ เป็นต้น

1.2 ปัญหาในการนิเทศภายในสถานศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินการนิเทศไม่เป็นระบบ และขาดความต่อเนื่อง การนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินที่กำหนด ผู้นิเทศขาดความมั่นใจ และต้องการการยอมรับจากครูผู้สอน ด้านความรู้

ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศ มีการนำผลการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาปฏิบัติได้น้อย เนื่องจากการกำกับ ติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่อง

1.3 ความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ ต้องการรูปแบบและแนวทางการนิเทศที่เป็นระบบ การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งจรรยาบรรณ และวิชาชีพครู และการสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนเข้มแข็งทางวิชาการ โดยจัดตั้งศูนย์วิชาการให้บริการต่าง ๆ รวมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่พัฒนาได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่

2.1 การสร้างความตระหนัก (Awareness) เป็นแนวทางหรือวิธีการในการสนับสนุน ให้บุคลากรได้พัฒนาความสามารถของตนเอง เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจิตสำนึก ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดจากความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะป้องกันและแก้ไข

2.2 ด้านการวางแผนงาน (Planning) เป็นการกำหนดขั้นตอนการทำงานร่วมกัน ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดที่มีอยู่

2.3 ด้านการปฏิบัติงาน (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานการนิเทศภายใน โดยมีผู้นิเทศสังเกต บันทึก ติดตามและตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน อย่างใกล้ชิด

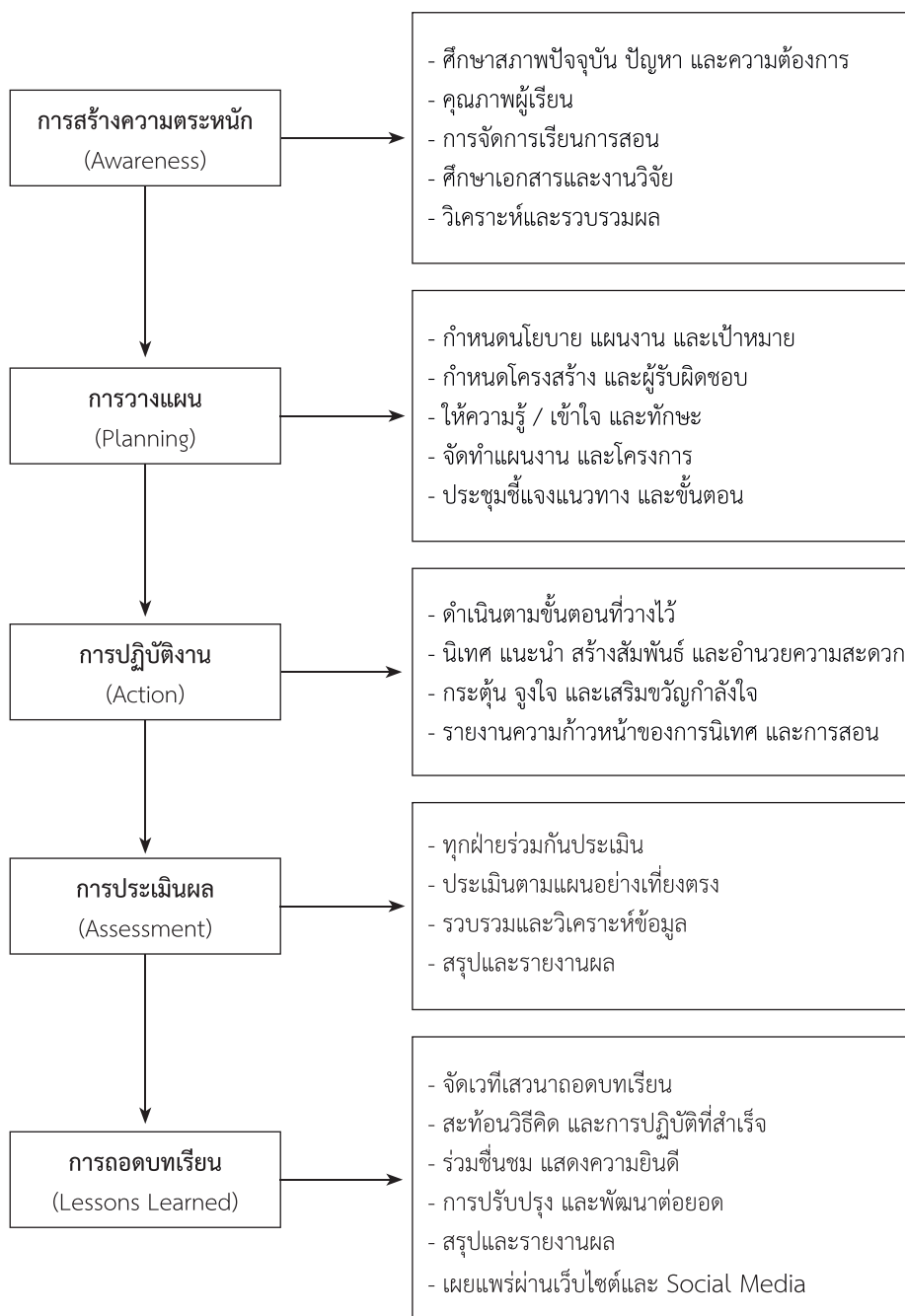
2.4 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน

(Assessment) เป็นการที่ผู้นิเทศนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การบันทึก ตรวจสอบและติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มาเทียบเคียงกับเกณฑ์ที่วางไว้ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น

2.5 การถอดบทเรียน (Lessons Learned) เป็นกระบวนการจัดการความรู้ ที่ดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นต้นทุน เพื่อยกระดับการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลที่ได้จะเป็นชุดความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการปรับวิธีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีทำงานที่สร้างสรรค์ ทำให้งานมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 5 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การสร้าง ความตระหนัก มีค่าไอเกนเท่ากับ 7.000 คิดเป็นร้อยละ ของความแปรปรวนเท่ากับ 11.02 องค์ประกอบที่ 2

การวางแผน มีค่าไอเกนเท่ากับ 9.081 คิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 14.31 องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติงาน มีค่าไอเกนเท่ากับ 7.913 คิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 12.46 องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าไอเกนเท่ากับ 8.350 คิดเป็น ร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 13.15 และองค์ประกอบที่ 5 การถอดบทเรียน มีค่าไอเกนเท่ากับ 6.821 คิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 10.74 สรุปได้ว่ารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่สร้างขึ้นมานี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 61.68 ซึ่งผู้วิจัยสามารถเขียนเป็นภาพที่แสดงรูปแบบการนิเทศภายในฯ ได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์

ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3. รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผล และการถอดบทเรียน มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ ($\mu = 3.50$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษา นั้น สภาพปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องชี้แนะและทำความเข้าใจแก่คณะครูให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา ครูได้ช่วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบต่าง ๆ เช่น การนิเทศแบบคลินิก และแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (Glickman; Gordon; & Ross-Gordon. 2007) เป็นต้น ปัญหาการนิเทศมีการนำผลการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาได้น้อย เนื่องจากการกำกับ ติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่อง เพราะขาดแคลนบุคลากร ตลอดจนข้อจำกัดเรื่องเวลา และภาระงานของครูมากเกินไป

สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ชิตสิน (2557) ที่พบว่า มีปัญหาด้านการนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงมากที่สุด เนื่องจากไม่มีการนำผลสรุปมาชี้แจงในที่ประชุม ขาดความต่อเนื่องในการนำผลไปใช้แก้ไขหรือดำเนินการต่อ และงานวิจัยของเดอ กราว (De Grauwe, 2000) ที่พบว่า งานนิเทศภายในสถานศึกษาของกลุ่มประเทศในเอเชีย 5 ประเทศ ได้แก่ บังคลาเทศ อินเดีย เกาหลี เนปาล และศรีลังกา ส่วนใหญ่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาที่พบ ได้แก่ การบริหารจัดการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการสนับสนุนงบประมาณ และการพัฒนาวิชาชีพ ภาระงานของผู้นิเทศมีมาก คุณภาพการนิเทศค่อนข้างต่ำ เพราะผู้นิเทศมีน้อย แต่ต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการมาก และไม่ได้นำผลการนิเทศไปปรับปรุงคุณภาพเชิงวิชาการ ส่วนความต้องการ ซึ่งสถานศึกษาต้องการรูปแบบและแนวทางการนิเทศอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาย นพเทว (2554) ที่ระบุถึงสภาพปัญหาและความต้องการซึ่งควรได้รับการปรับปรุงพัฒนา 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ควรให้ครูเป็นคณะทำงานเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารต้องติดตามกำกับอย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนของกระบวนการและ 3) ควรจัดอบรมหรือประชุมผู้บริหารและครูให้มีความรู้ เข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ ส่วนข้อเสนอแนะ โดยใช้ระบบโค้ชซึ่งเพื่อช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียนการสอน (Instructional coaching) ของโกวาล และสไตเนอร์ (Kowal & Steiner, 2007) พบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศนั้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ประการ คือ 1) มีความรู้ในศาสตร์การสอน 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระหลักสูตร

และเนื้อหาวิชา 3) เป็นผู้ที่มิมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผล และการถอดบทเรียน มีความเป็นไปได้ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้วิจัยสามารถอธิบายผลการวิจัยครั้งนี้ว่า 1) ด้านการสร้างความตระหนัก (Awareness) ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาว่ามีความจำเป็นมาก และส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดีและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรองทอง จิระเดชกุล (2550) ที่กล่าวถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาว่าเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ความช่วยเหลือครูให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา ให้เต็มตามวัย และศักยภาพ 2) ด้านการวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้รับผิดชอบการนิเทศ ต้องวิเคราะห์ถึงความต้องการและความจำเป็นในการนิเทศเพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน โครงการและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ (เก็จนก เอื้อวงศ์. 2555) 3) ด้านการปฏิบัติงาน (Action) โดยรวมและรายประเด็นตามตัวบ่งชี้มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับมาก ยกเว้นในประเด็นที่ระบุว่า ผู้นิเทศจัดนิเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Line, Facebook, Skype, E-mail และ Video Conference มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับปานกลาง ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเป็นเรื่องเทคโนโลยี

สารสนเทศสมัยใหม่ที่ผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุในหน้าที่การทำงานสูงกว่า 30 ปีขึ้นไป หรือมีอายุประมาณ 52 ปีขึ้นไป จึงขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และเข้าใจว่าเป็นเรื่องยากและซับซ้อน ประการสำคัญโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ขาดความพร้อมในด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวดี ศิลปะศักดิ์ขจร (2558) พบว่า การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคนั้นมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านฮาร์ดแวร์ มีปัญหาเกี่ยวกับไม่มีอุปกรณ์ต่อพ่วงคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการสอนมีประสิทธิภาพต่ำ และไม่เพียงพอต่อการใช้งานอินเทอร์เน็ต 2) ด้านซอฟต์แวร์ มีปัญหาในระบบเครือข่ายระหว่างเครื่องลำสมัย 3) ด้านบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศน้อย 4) ด้านการใช้ระบบเครือข่ายของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีปัญหาในเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขัดข้องบ่อย 4) ด้านการประเมินผล การปฏิบัติงาน (Assessment) โดยภาพรวมและรายประเด็นตามตัวบ่งชี้มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานมาก เพราะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลวของการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของเก็จนก เอื้อวงศ์ (2555) ซึ่งกล่าวว่า เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะต้องร่วมกันประเมินผลว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยจัดทำอย่างมีแบบแผน และเที่ยงตรง อาจทำการวิจัยประเมินผลร่วมด้วย 5) ด้านการถอดบทเรียน

(Lessons Learned) โดยรวมและรายประเด็น มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับมาก ยกเว้น ประเด็นที่ผู้นิเทศมีการเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จของการนิเทศภายในผ่านเว็บไซต์ และ Social Media มีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง ซึ่งสืบเนื่องมาจากภัยและความสนใจในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ รวมถึง การขาดแคลนอุปกรณ์ฯ และบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถของโรงเรียนขนาดกลางและเล็ก สอดคล้องกับรุ่งนภา จินตามล (2556) พบว่า โรงเรียนควรมีการประชุมวางแผนเพื่อหาแนวทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ และด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ควรมีนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการมากขึ้น ด้านการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอนควรส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้แก่ครูในการผลิตและการจัดทำสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดทำบทเรียนสำเร็จรูป (CAI) หรือบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาฯ ไปใช้เพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการงานนิเทศภายในสถานศึกษา
 - 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาฯ

หรือปรับให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละขนาดสถานศึกษา

- 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการทดลองนำร่องการนำรูปแบบการนิเทศฯ ไปใช้และวิจัยประเมินผล

- 1.4 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาฯ ไปปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดเพื่อให้การนิเทศภายในสถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- 2.1 ควรมีการวิจัยทั้งระบบ เช่น ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

- 2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาแยกตามหน่วยงาน สังกัดอื่น เพื่อนำผลมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนางานนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

- 2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา และการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: ธารอักษร จำกัด.
- กาญจนา ชิตสิน. (2557). **การจัดการงานนิเทศการสอนของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต การบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร
- เก็จนก เอื้อวงศ์. (2555). **การนิเทศภายในสถานศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2558, จาก <https://mystou.files.wordpress.com>
- ณัฐดี ศิลปะศักดิ์จร. (2558, พฤษภาคม-สิงหาคม) การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรค ในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด นครปฐม. *Veridian E-Journal (ฉบับภาษาไทย)*, 8(2), 628-629.
- พูนภัทรา พูลผล. (2557). **ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นอย่างไร**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.plearnpattana.ac.th>
- มาเรียม นิลพันธุ์; และคณะ. (2553). **รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ : กิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งนภา จินตามล. (2556, กันยายน-ธันวาคม). การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 3(3), 98-107.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). **รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557-2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลก ในศตวรรษ ที่ 21 ได้อย่างไร : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). **การนิเทศการศึกษา : หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สาย นพเทว. (2554). **ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. ฉะเชิงเทรา: ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2558). **บทสรุปผลการประเมิน O-net ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557**. ปทุมธานี: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง การนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ**. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **คู่มือดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่รองรับการกระจายอำนาจสำหรับครูและศึกษานิเทศก์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2552**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักวิชาการและมาตรฐาน. (2558). **แนวทางการนิเทศเพื่อส่งเสริมการสร้างความนิยมหลักของคนไทย 12 ประการ**. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศ.

De Grauwe, A. (2000). Supervision and Support services in five countries: A comparative analysis. In UNESCO (IIEP), **Improving school efficiency: The Asian experience**. p. 95-110. Retrieved September 30, 2013, from <http://www.unesco.org/>

Glickman, Carl D.; Gordon, S. P.; & Ross-Gordon, J. M. (2007). **Supervision and Curriculum Development: Instructional Leadership : A Developmental Approach**. 7th ed. Boston: Allyn & Bacon.

Kowal, J., & Steiner, L. (2007, September). **Instructional coaching**. Retrieved September 30, 2013, from <http://www.centerforcsri.org>